

האגרות משה החדש בעניני מוקצה - שיעור 203

I. אם ציפורי שיר הן מוקצה

(א) עיין באג"מ החדש (כ"ז - כ"ח) דכל בעלי חיים הו"ל מוקצה אפילו אותן שהתינוקות משחקין בהן ובאותיות קטנות נכתב שם (וזה רק מפי השמועה ולא כתב ידו) "אלא א"כ הם מיוחדים לשעשועים (פעטס)" אמנם בחוברת עם התורה (א - שנת תשל"ד) כתב רב משה דלטלטל בשבת ויר"ט הסל עם דגים קטנים שנעשו לנוי ולקשט הבית נראה שאסור דבע"ח מוקצין כמפורש בתוספות (שנת מ"ה: ד"ה ה"ע) ודלא כרבינו יוסף דאפרוח חי חזי לשחק בו תינוק כשבוכה ועיין בקצות השלחן (קכ"ח - סק"ד) דמותר לטלטל את האקוואריון מכיון שעשוי לנוי ולקישוט הבית כמו פרחי נוי דמותר אבל הדגים לחוד אסור אך מ"מ מצינו כעין זה בנר שמן ופתילה שהם בסיס לשלהבת ואין אנו מתירים הטלטול משום נוי וצ"ע (שש"כ כ"ז - הערה ל"ו)

(ב) עיין בשו"ת יביע אומר (ה - כ"ו) בענין עופות המצפצפים בקול נאה דמהר"ח אור זרוע (פ"ח) התיר לטלטלן בכלובן שבני אדם נהנים בקולם ודינו כאסליקוסתא (עשב תחוב בעפר) שהיא למראה (שנת נ:) ועיין במנחת שבת (פ"ח - י) שהביא תשובת הלכות קטנות דמותר לטלטלן בידיים וכרבינו יוסף אבל הרא"ש שהובא בתשובה (שס פ"ג) כתב דלא פלוג רבנן בבעלי חיים וכ"כ הדעת תורה (ש"ח - ל"ט) והשו"ע הרב (ש"ח - ע"ח) ועיין בשו"ת בצל החכמה (חלק ה) שגם הוא פסק לאיסורה מ"מ כתב שמי שמורה בזה להתירו אין מזחיחין אותו דכיון דלדעת המאירי והאגלי טל לא שייך האיסור של משתמש בבעלי חי בעופות

(ג) נשוב לקושתינו אולי יש לומר דרב משה אסר הדגים בסל דאין דרך לטלטל הדגים לבדו ולכן המים והסל נעשה בסיס להדגים אמנם ציפורים המיוחדים לשעשועים (פעטס) כיון שהדרך הוא לטלטלן בחול אינם מוקצים וכדעת המתירין ועיין באג"מ (א - מ"ה) אפשר רב משה לא כתב להתיר משום שלא רצה לפרסם הפסק ועוד העיקר חסר מן כתב ידו

II. בגדים שהיו לחים בערב שבת אם הם מוקצים בשבת

(א) עיין באג"מ החדש (כ"ז - כ"ח) דאם בשעת תליית הבגדים בע"ש היו ראויין בודאי לגמור הייבוש בשבת הו"ל כגמרו בידי אדם ולא הו"ל מוקצה ואם שכח לגמרי על בגדים אלו אע"פ שראויים להתייבש בשבת אין דינם כגמרו בידי אדם ומוקצים הם וע"ע במ"ב (ש"ח - סקס"ג) שכתב דהוה מוקצה ועיין בשש"כ (כ"ז - הערה כ) שחלק על הפסק של המ"ב והביא ראיה מביצה (כ"ז:) דקדירות רותחות ביה"ש דלא מקצה ליה מדעתו ונשאר בצ"ע ועוד קשה דבא"י שכל אדם יודע שבקיץ השמש תזרח אפילו בגרוגרות וצמוקים צריך להתיר וצ"ע

(ב) ועוד כתב האג"מ (אות ל"ח) דאסור להכניס בגדים למכונה בערב שבת כדי שיתייבשו בתוך השבת דהו"ל כהאי דין דריחיים (רמ"א רנ"ז - ה) ולכן אם הכניס בגדים למכונה בע"ש שיתייבשו בשבת דינם דהו"ל מוקצה ונראה לי דאפשר שיש להתיר במקום צורך גדול כהרמ"א (שס)

(ג) ועוד כתב דבגדים שנשארו בכוונה במכונת הייבוש מותר להוציא משם בשבת דדעתו עליהן דאם יצטרך יקח אותם ללבוש ואם לא לקחם משום ידיעתו שלא יצטרך להם יש לאסור משום מוקצה

III. בענין טלטול בגופו

(א) עיין באג"מ החדש (אות ח - ה כ"ז - ו - ח) דאסור לטלטל בגופו לצורך המוקצה אכן אם הוא דבר נחוץ מותר ולטלטל ע"י אחר ידיו לא ברור דחשיב ליה כלאחר יד דלא חשיב כלאחר יד כ"כ אכן במפרקו חשיב כלאחר יד

(ב) עיין בחזון איש (מ"ז - סק"ז וי"ג) דמה שהתיר הרא"ש (כירה מ"ג: סימן י"ט) לטלטל הקש היינו משום דאין כאן מעשה טלטול (ניכר) אלא מעשה שכיבה משא"כ אם הוא מטלטל מוקצה בראשו או ברגלו ניכר שיש כאן מעשה טלטול

(ג) וע"ע בתוספות שבת (זהקדמתו לסימן ע"ח) דדבר שרגילים תמיד לטלטלו ביד אחת והוא נוטלו בשתי ידיים גם זה בכלל טלטול בגופו וכלאחר יד וכ"ש בשני בני אדם וצ"ע ועיין בריטב"א ור"ן (שנת מ"ג:) דהפיכת המת מאדם לאדם בלא מטה מקרי כלאחר יד

(ד) בשו"ת מנחת שלמה (סימן י"ד ד"ה גס) כתב שאיסור מוקצה הוא גזירה אטו הוצאה לכן כל שמטלטל בגופו וכלאח"י כיון דבכה"ג בהוצאה פטור מחטאת מפני שאין דרך הוצאה בכך ה"ה נמי דלא גזרו בכה"ג איסור מוקצה

(ה) עיין בשבת (קמ"ח. צמשה הקש שעל גצי המטה ורש"י והר"ן) והתוספות (כירה מ"ג: ד"ה דכו"ע) והרא"ש (סימן י"ט) והשו"ע (ש"ח - ח) והרמ"א (ש"ח - ג) והמג"א (ש"ח - סק"ד) והמ"ב (ש"ח סק"ג) דמותר לדחוף דבר מוקצה ברגליו כדי שלא יבא לידי הפסד וכ"כ המ"ב (ש"ח - סק"ל)

IV. בענין כלי שמלאכתו לאיסור

(א) עיין באג"מ החדש (סימן כ"ג) הנה כלי חשמל שפועלים ע"י החשמל ומחוברים ואפילו מנורת חשמל למעשה אינם מוקצים בשבת ומותר לטלטלם דדבר שמלאכתו לאיסור פירושו דבר שעושים בו איסור ולא דבר שנעשה ע"י איסור ועיין באג"מ (ג - מ"ט) שכתב שם דפען המחובר לעלעקטרי חשיב כלי שמלאכתו לאיסור וכאן כתב דאינו מוקצה כלל ועיין שם (ג - נ) בענין משיכה העלעקארי ועיין באג"מ (ד - ח"ה - ה ושם דף רפ"ד) דלהזיז שעון שבת בשבת אסור גם משום מוקצה ואפשר דשאני התם משום שהוא מזיז דבר שמלאכתו לאיסור שהוא חלק מן השעון ועוד יש לומר דההיתר בענין מוקצה במכשירי חשמל לא רצה לפרסם לכתחלה וע"ע בשו"ת באר משה (ו - זהקונטרס עלעקטריק סימן ל"ד - ל"ה) שכתב דשעון שבת הוא כלי שמוקצה מחמת חסרון כיס ואסור ואפילו לצוגו"מ

(ב) בנוגע למה שנכלל בהיתר לצורך מקומו נראה דאם צריך שהמקום שעליו הולך האור כעת יהיה חושך נמי מקרי צורך מקומו (שם באג"מ)

(ג) ועוד כתב (ח"ת ל"ח) דאין לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור כדי להסירו ממקום שאינו כבוד שבת שיהיה שם דלא חשיב כטלטול לצורך מקומו וזה גופא כבוד שבת שאינו מטלטל דבר שנאסר לנו בטלטול וע"ע בשו"ת מחזה אליהו דרק מחמה לצל הוא דאסור הא תיקון המקום בכלל צורך מקומו הוא ועיין בים יששכר על התוספתא ביצה שמתיר להוציא תפילין מהחדר או לכפות כלי שמלאכתו לאיסור על הנר כדי להתיר תשה"מ ואולי אם מקפיד מאד על הכלי שמלאכתו לאיסור שאין יכול להכניס האורחים להחדר יש מקום להתיר ועיין במחזה אליהו (מ"ו)

(ד) ועוד כתב (סימן כ"ז - ז) דצעצועים של קטנים שאינם משמיעים קול מיד כשאוחז בהן מותר בטלטול לגדולים ליתן לקטנים ואם לאו אסור בטלטול משום איסור השמעת קול ודינו ככלי שמלאכתו לאיסור ועיין בשש"כ (ט"ז - הטרה ח) שהביא הבה"ל (ש"ח ד"ה אסור צמס הפמ"ג) שמסתפק אם כלי שאינו כלי שיר כגון הפעמון והרעשן והמשרוקית דאין איסור להשמיע בו קול אלא מחמת חומרא אם חשיב מוקצה

(ה) עיין באג"מ החדש (כ"ז - י) דמשחקי ילדים של משחקי הקוביא (דייס) ומשחקי קלפים וכן משחקים שאסורין מחמת שיש בהם עובדא דחול מותר לטלטלן כיון דמיוחדים לקטנים לא הו"ל מוקצה עיין בשש"כ (ט"ז - ל"ד) דמ"מ יש להיזהר שלא להפריד בסוף המשחק את הכלים או את הקלפים השונים כדי לסדרם משום איסור ברירה